

ПРОПОЗИЦІЇ
Міністерства юстиції України
до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності Верховного Суду та органів суддівського врядування», внесеного на розгляд Верховної Ради України Президентом України Зеленським В.О. (реєстр. № 3711 від 22 червня 2020 року)

перше читання

Міністерство юстиції України **підтримує** проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності Верховного Суду та органів суддівського врядування» (далі – проєкт Закону).

Разом з тим висловлюємо такі зауваження та пропозиції до нього.

1. Проєктом Закону пропонується внести зміни до частини шостої статті 19 Закону, якими передбачити, що Вища рада правосуддя за поданням Державної судової адміністрації України визначатиме кількість суддів у суді з урахуванням судового навантаження та в межах видатків, визначених у Державному бюджеті України на утримання судів та оплату праці суддів.

Також запропоновано виключити частину сьому статті 19 Закону, згідно з якою максимальна кількість суддів Верховного Суду встановлюється цим Законом.

Крім того, проєктом Закону пропонується виключити частину першу статті 37 Закону, в якій визначено, що до складу Верховного Суду входять судді у кількості не більше ста. Згідно з Рішенням Конституційного Суду № 4-р/2020 від 11 березня 2020 року ця норма визнана такою, що не відповідає Конституції України (є неконституційною).

Щодо запропонованих проєктом Закону змін необхідно зауважити таке.

Відповідно до частини шостої статті 19 Закону кількість суддів у суді визначає Державна судова адміністрація України за погодженням з Вищою радою правосуддя з урахуванням судового навантаження та в межах видатків, визначених у Державному бюджеті України на утримання судів та оплату праці суддів.

Положеннями статті 152 Закону передбачено, що до повноважень Державної судової адміністрації України віднесено, зокрема, забезпечення належних умов діяльності судів, організація роботи з ведення судової статистики, а також підготовка бюджетного запиту.

Крім того, згідно з частиною третьою статті 148 Закону Державна судова адміністрація України здійснює функції головного розпорядника коштів Державного бюджету України щодо фінансового забезпечення діяльності всіх судів, крім Верховного Суду та вищого спеціалізованого суду.

При цьому відповідно до пункту 1.6 Європейської хартії про статус суддів на державу покладається обов'язок забезпечувати суддів всіма засобами, необхідними для належного виконання їхніх завдань, і зокрема, для розгляду справ у межах розумного періоду часу.

Згідно з Рекомендаціями щодо ефективного впровадження Основних принципів щодо незалежності судових органів (прийняті резолюцією Економічної та соціальної Ради ООН 1989/60 та схвалені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 44/162 від 15 грудня 1989 року), упроваджуючи принципи: кожна держава-член повинна надавати відповідні засоби, які давали б змогу судовим органам належним чином виконувати свої функції; термін повноважень суддів, їх незалежність, безпека, відповідна винагорода, умови служби, пенсії і вік виходу на пенсію повинні належним

чином гарантуватися законом) Основних принципів, держава має звернути особливу увагу на необхідність надання певних ресурсів, потрібних для функціонування судової системи, враховуючи призначення достатньої для рівня завантаженості справами кількості суддів, забезпечення судів необхідним персоналом та обладнанням та надання суддям гідного рівня особистої безпеки, пенсійного забезпечення та заробітної плати.

Слід зазначити, що оскільки кількість суддів у суді визначається з урахуванням судового навантаження та в межах видатків, визначених у Державному бюджеті України на утримання судів та оплату праці суддів, а Державна судова адміністрація України є головним розпорядником коштів Державного бюджету України щодо фінансового забезпечення діяльності судів та обізнана щодо рівня їх навантаження, тому вважаємо, що повноваження щодо визначення кількості суддів у суді доцільно залишити саме Державній судовій адміністрації України.

Щодо змін стосовно визначення кількості суддів Верховного Суду зазначаємо, що згідно з приписами статті 126 Основного Закону незалежність і недоторканність судді гарантуються Конституцією і законами України. Суддя обіймає посаду безстроково.

Відповідно до частини п'ятої статті 48 Закону незалежність судді забезпечується, зокрема, особливим порядком його призначення, звільнення та припинення повноважень, а також незмінюваністю судді.

Частиною першою статті 53 Закону встановлено, що судді гарантується перебування на посаді судді до досягнення ним шістдесяти п'яти років, крім випадків звільнення судді з посади або припинення його повноважень відповідно до Конституції України та цього Закону.

Із урахуванням викладеного запропоновані проектом Закону зміни не узгоджуються з принципами незалежності та незмінюваності суддів, закріпленими в Основному Законі та Законі.

2. Проектом Закону пропонується внести зміни до частини четвертої статті 31 Закону та передбачити, що кількість суддів в апеляційній палаті вищого спеціалізованого суду визначатиме Вища рада правосуддя за поданням Державної судової адміністрації України у межах загальної кількості суддів вищого спеціалізованого суду.

Щодо запропонованих проектом Закону змін необхідно зауважити, що відповідно до статті 151 Закону державним органом у системі правосуддя, який здійснює, зокрема організаційне забезпечення діяльності органів судової влади у межах повноважень, установлених законом, є Державна судова адміністрація України.

Враховуючи наведене, вважаємо за доцільне залишити повноваження щодо визначення кількості суддів в апеляційній палаті вищого спеціалізованого суду Державній судовій адміністрації України.

3. Проектом Закону пропонується внести зміни до частини шостої статті 19, частини четвертої статті 31, частини другої статті 71, частини шостої статті 73, частини п'ятої статті 78, частини другої статті 79, частини п'ятої статті 83 та частини другої статті 85 Закону, якими передбачити передачу повноважень від Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Державної судової адміністрації України до Вищої ради правосуддя.

Щодо цього слід зазначити, що у Висновку № 10 (2007) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо судової ради на службі суспільства вказано, що судова рада не повинна замінити собою відповідний судовий орган, наділений повноваженням з проведення оцінювання окремих суддів. Судова рада має брати активну участь в оцінюванні якості правосуддя та у впровадженні інструментів забезпечення ефективності суддівської роботи, але при цьому рада не повинна замінити собою відповідний орган судової влади, відповідальний за оцінювання

окремих суддів. Судовій раді можуть бути довірені питання етики, а також розгляд скарг на суди з боку осіб, які користуються їхніми послугами.

Враховуючи зазначене, зосередження значного обсягу повноважень у Вищій раді правосуддя може призвести до надмірного її навантаження, що в свою чергу може відобразитись на ефективності виконання нею обов'язків.

Також звертаємо увагу, що відповідних змін до статті 3 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» стосовно визначення нових повноважень Вищої ради правосуддя проектом Закону не передбачено.

4. Проектом Закону пропонується внести зміни до статті 95¹ Закону, якими, зокрема, передбачити, що до складу конкурсної комісії для проведення конкурсу на зайняття посади члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України входять три особи з числа міжнародних експертів, визначені Вищою радою правосуддя на підставі пропозицій міжнародних та іноземних організацій, які надають Україні міжнародну технічну допомогу чи провадять свою діяльність у сфері юстиції та/або у сфері судової влади, та/або у сфері запобігання і протидії корупції.

Із запропонованих проектом Закону змін вбачається, що будь-яка міжнародна або іноземна організація, яка провадить свою діяльність у відповідній сфері на території України, зможе подавати кандидатури до складу конкурсної комісії.

Вважаємо за доцільне вимоги до вказаних міжнародних та іноземних організацій визначити за аналогією, як це передбачено у Законі України «Про Вищий антикорупційний суд» щодо вимог до міжнародних організацій, які надають пропозиції стосовно кандидатів до складу Громадської ради міжнародних експертів.

Так, відповідно до статті 9 вказаного Закону Громадська рада міжнародних експертів виконує свої повноваження у складі шести членів, які призначаються Вищою кваліфікаційною комісією суддів України виключно на підставі пропозицій міжнародних організацій, з якими Україна співпрацює у сфері запобігання та протидії корупції відповідно до міжнародних договорів України.

5. Проектом Закону вносяться зміни до статті 95¹ Закону, якими пропонується передбачити, що у разі, якщо суб'єкти формування конкурсної комісії для проведення конкурсу на зайняття посади члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України у визначений цим Законом строк не запропонували осіб до складу конкурсної комісії чи запропонували недостатню кількість осіб для формування повноважного складу конкурсної комісії, таких осіб протягом п'ятнадцяти днів пропонує Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

Щодо цього необхідно зазначити, що згідно з положеннями статті 1 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» Уповноважений Верховної Ради України з прав людини на постійній основі здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захист прав кожного на території України і в межах її юрисдикції.

Враховуючи викладене, покладення повноваження щодо внесення кандидатур до складу конкурсної комісії для проведення конкурсу на зайняття посади члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України є невластивою функцією Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Проект Закону в комітетах та на пленарних засіданнях Верховної Ради України супроводжуватиме заступник Міністра юстиції України відповідно до розподілу функціональних повноважень.